

50. sjezd kateder ústavního práva v Polsku k otázkám soudní moci

Jan Filip*

Ve dnech 24. až 26. dubna 2008 proběhl v Gdyni jubilejní 50. sjezd kateder ústavního práva Polské republiky. Již samotný počet sjezdů, které se konají nepřetržitě od roku 1959 bez ohledu na politickou situaci v Polsku a politickou orientaci polských konstitucionalistů, svědčí o významu této akce. Účast na ní si nenechá ujít nikdo, kdo v Polsku v oboru ústavního práva něco znamená. V podstatě se tato akce začíná pomalu blížit sjezdům německých (rozuměj německy hovořících) učitelů státního práva, které mají ještě delší (předválečnou) tradici. Organizace polských sjezdů se německému protějšku dosti podobá. I zde je zvoleno nějaké aktuální téma oboru, jsou vybráni referenti a jejich vystoupení, stejně jako diskuse k nim, se publikují ve sborníku sjezdu.

Tento sjezd měl proto mimořádný bod programu, když jednání jubilejního 50. sjezdu kateder ústavního práva bylo zahájeno slavnostním referátem prof. Działochy (Wrocław), který podrobně analyzoval historii sjezdů od roku 1959, kdy se zástupci kateder poprvé setkali ve Wroclavi. Od té doby se jako jediné právnícké pracoviště bez ohledu na výkyvy politické situace, různost politických názorů a pozic dokázali scházet bez přetržky, což nemá ani v jiných státech obdoby. Bylo poukázáno i na přínos doporučení sjezdů pro rozvoj některých institucí ústavního práva v Polsku (zejména pro zavedení ústavního soudnictví). Následující dva dny probíhalo vlastní jednání 50. sjezdu, které bylo poprvé v historii speciálně věnováno tématu „Třetí moc – soudy a tribunály v Polsku“ (Trzecia władza – sądy i trybunały w Polsce“). Toto téma přitáhlo zvláštní pozornost z mnoha ohledů, mimo jiné

proto, že se v médiích řešil útok polského ombudsmana na soudce a soudcovský stav, což mělo vzápětí odezvu v rozhodnutí představitelů třetí moci neúčastnit se oslav výročí vzniku instituce ombudsmana.

Zvláštností konference bylo to, že referáty již byly předem vytištěny, takže to na jedné straně zvyšovalo nároky na vystupující, na druhé straně to usnadňovalo diskusi. Sborníky z jednání sjezdu (referáty a diskuse) tentokrát vyjdou dva – první k programu jednání, druhý ke stavu polské vědy ústavního práva. Vlastním tématem byly otázky soudní moci, která je v Polsku v ústavě pojata odlišně od České republiky. Tomu odpovídal i počet referátů, které se postupně věnovaly problematice tzv. třetí moci. Problematice Ústavního tribunálu (referent prof. M. Granat – soudce Ústavního tribunálu) byl věnován první bod pořadu, diskuse k němu však probíhala po celou dobu sjezdu s ohledem na zásadní témata, která byla v referátu postavena (politizace ústavního soudnictví, střet pozitivismu a přirozeného práva v rozhodování, otevření se hodnotám od roku 1997, možnost odložení vykonatelnosti rozsudku a další platnost neústavního předpisu, reforma ústavní stížnosti, zpochybnění státní suverenity po přistoupení k Evropské unii). Zvláštní instituce Státního tribunálu (referent prof. M. Zubik) větší pozornost nevyvolala s ohledem na rozpačitou praxi. Naopak v prostředí konstitucionalistů vyvolala značný ohlas strukturální analýza pojmu soudní moci (referent prof. W. Sanetra – předseda senátu Nejvyššího soudu). Oceněn byl přínos Nejvyššího správního soudu (referent prof. J. Trzeciński – předseda Nejvyššího správního soudu), který probojoval cestu pro zavedení

ústavního soudnictví. Zcela zvláštní pozornost byla věnována Celostátní radě soudnictví (dokonce dva referenti - prof. P. Tuleja a prof. P. Sarnecki), představují v praxi to, o co usilují soudci i v ČR. Konečně dosti opomíjené roli prokuratury (referentka prof. H. Zięba-Zalucka), která není v polské ústavě ani speciálně upravena, byla věnována poslední část jednání. Referát na téma Evropského soudu pro lidská práva byl pouze písemný, neboť soudce tohoto soudu prof. L. Garlicki se nemohl uvolnit. V této souvislosti třeba zdůraznit kvalitní výběr referentů, neboť každé téma bylo uvedeno specialistou v dané oblasti. Neméně významná byla i diskuse. S ohledem na přítomnost špiček polského ústavního práva byla obsahově nesmírně bohatá a podněcující, když se jí účastnili nejvýznamnější odborníci teorie a praxe (často současně ve vedoucích funkcích institucí, které byly předmětem jednání). Např. diskuse o problémech východisek judikatury Ústavního tribunálu (positivismus, přirozené právo, hodnoty) se účastnili (s různými názory předseda a další čtyři soudci tohoto tribunálu (prakticky každý s jiným názorem). Diskutovalo se tak nejen pohledem z vnějšku, nýbrž i zevnitř. Český diskusní příspěvek byl zaměřen na srovnání s polskými zkušenostmi jako jsou společné problémy v oblasti politizace, kontroly ústavnosti v řízení před Ústavním soudem, na nebezpečí zavedení závazného výkladu ústavy Ústavním tribunálem (návrh doc. Jarosze), srovnání naší a polské

ústavní stížnosti, rozdílům v chápání pojmu soudcovské samosprávy (v rámci státní moci nelze o samosprávě hovořit), zavedení možnosti obnovy řízení před Ústavním soudem (v Polsku nezavedeno), problematice jmenování soudců (spor o jmenování soudních čekatelů v ČR) a srovnání rozhodnutí na stejné téma (evropský zatýkací rozkaz a squeeze-out) v Polsku a v ČR. O zájmu o účast na této prestižní akci (170 účastníků) svědčí i to, že pořadatelé museli část zájemců odmítnout, nicméně část zájemců se přesto zúčastnila soukromě. Potěšujícím faktem je, že se stále více rozvíjí zájem o konfrontaci polských a českých, popř. slovenských zkušeností v oblasti ústavního práva. Roste též počet mladých polských konstitucionalistů, kteří se snaží zvládnout český jazyk. Je podivuhodné, jak tento zájem zvýšil I. Mládek s jeho Jožinem z bažin. Pro oblast ústavního práva proto jen dodám, že nás by určitě pobavila jeho polská verze, ve které ovšem „kačer z bažin“ místo Pražáků žere politiky a lékem na něj je hrdina Donald.

* Prof. JUDr. Jan Filip, CSc., katedra ústavního práva a politologie, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno